

Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu z pohledu doktríny a judikatury

Jitka Šrůtková*

S rozhodováním Ústavního soudu o ústavní stížnosti se úzce pojí otázka závaznosti jeho rozhodnutí, která se stala v minulosti předmětem živé diskuse odborné veřejnosti. Důvodem bylo především vyjasnit vztah Ústavního soudu k obecným soudům a vyřešit jejich další postup po kasačním nálezu Ústavního soudu; většinou to jsou totiž obecné soudy, jejichž rozhodnutí může být v řízení o ústavní stížnosti zrušeno. Diskuse odborné veřejnosti byla přínosná, neboť článek 89 odst. 2 Ústavy, stanovící: „Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.“, byl hodnocen jako nejednoznačný, resp. otevírající prostor pro řadu otázek k charakteru závaznosti či k tomu, v jakých typech řízení jaké formy a části rozhodnutí jsou závazné. Z diskuse lze dovodit, že ve vztahu k rozhodnutím o ústavních stížnostech je třeba

rozlišovat: 1. závaznost usnesení nebo nálezu, 2. závaznost výroku nebo odůvodnění, a 3. závaznost rozhodnutí v individuální kauze nebo jeho závaznost precedenční. Současně je třeba si uvědomit problém, na který poukázal Z. Kühn¹, tedy problém v chápání pojmu „závaznost“ v kontinentálních podmínkách. Uvedl, že závaznost je na kontinentu spíše chápána ve formálním smyslu (podobně jako u závaznosti právního předpisu) a v důsledku toho je příliš rigidně rozlišován závazný právní argument od nezávazného právního argumentu tak, že pokud tento není závazný, není třeba se jím řídit; takové pojetí však neumožňuje jakékoliv stupně či nuance. Rovněž upozornil na nevhodnost směšování hodnoty soudcovské nezávislosti s úplnou nepředvídatelností rozhodnutí.

* Mgr. Jitka Šrůtková, asistentka soudce Ústavního soudu, Brno.

¹ Kühn, Z.: *Jusnaturalismus vs. Juspositivismus. Prvních deset let Ústavního soudu a proměna soudcovské ideologie aplikace práva*. In: Hloušek, V., Šimíček, V. (eds.): *Dělbá soudní moci v České republice*. Masarykova universita, Brno, 2004.

1. Závaznost nálezu či usnesení, výroku a odůvodnění

Z proběhnuvší diskuse lze dovést většinovou shodu o závaznosti nálezů Ústavního soudu (rozdíly se projevují v nahlížení výroku a odůvodnění, závaznosti kasační a precedentní).² Naproti tomu závaznost odborná veřejnost nepřipouští u usnesení, přičemž je argumentováno zejména tím, že usnesením se nerozhoduje o věci samé, ale jen procesní podmínky, usnesení nezakládají překážku věci rozhodnuté a nejsou ani zpravidla publikována. Ve vztahu k usnesením odmítajícím ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost se však lze současně setkat s upozorněním na to, že u tohoto typu usnesení, na rozdíl od usnesení vydaných dle § 43 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, jde o věcný přezkum.³

² Viz např.: Mikule, V., Sládeček, V.: *O závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu*. Bulletin advokacie 1995, č. 8, str. 35, Procházka, A.: *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR*. Bulletin advokacie 1995, č. 8, str. 32, Ševčík, V.: *Ústavní soud ČR a soudy obecné*. Bulletin advokacie 1997, č. 5, str. 7, Procházka, A.: *Problémy s ústavností*. Správní právo 1997, č. 2, str. 65, Klokočka, V.: *Úloha Ústavního soudu při kontrole ústavnosti soudní činnosti*. Právní rádce 1998, č. 9, redakční příloha II., Holländer, P.: *Role Ústavního soudu při uplatňování Ústavy v judikatuře obecných soudů*. In: Šimíček, V. (eds.): *Ústava České republiky po pěti letech*. Masarykova univerzita, Brno, 1998, Koudelka, Z.: *Válka soudů aneb dělba moci v soudnictví*. Politologický časopis 1998, č. 1, str. 7, Kühn, Z.: *K otázce závaznosti rozhodnutí Ústavního soudu*. Právník 2001, č. 9, str. 857, Holländer, P.: *Ústavněprávní argumentace, ohlednutí po deseti letech Ústavního soudu*. LINDE nakladatelství, s.r.o., Praha, 2003, str. 77, Sládeček, V.: *Ústavní soudnictví*. C.H.Beck, Praha, 2003, 2. podstatně přepracované vydání, str. 86, Klíma, K.: *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. In: Právnícká fakulta Západočeské univerzity v Plzni (eds.): *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Západočeská univerzita v Plzni, 2004, Klíma, K.: *Ústavní rozměr tvorby práva Ústavními soudy – teoreticko-komparativní pohled*. In: Ústavní soud (eds.): *Hranice přezkumu rozhodnutí obecných soudů Ústavním soudem v řízení o ústavní stížnosti*. Linde Praha, a.s., Praha, 2005, Šimíček, V.: *Ústavní stížnost*. Linde Praha, a.s., Praha, 2005, 3. vyd., str. 279, Klíma, K.: *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu – je problém Ústavy, nebo zákona o Ústavním soudu?* In: Kysela, J. (eds.): *Zákon o Ústavním soudu po třinácti letech*. Eurolex Bohemia, a.s., Praha, 2006, 1. vyd., Bobek, M., Kühn, Z., Polčák, R. a kol.: *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Auditorium, Praha, 2006, 1. vyd., str. 36, Wagnerová, E. a kol.: *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. ASPI a.s., Praha, 2007, 1. vyd., str. 455, nebo Mikule, V., Sládeček, V., Syllová, J.: *Ústava České republiky, komentář*. C.H.Beck, Praha, 2007, 1. vyd., str. 732.

³ Viz např. Klíma, K. a kol.: *Komentář k Ústavě a Listině*. Aleš Čeněk, 2005, 1. vyd., str. 462 an., Šimíček, V.: *Ústavní stížnost*. Linde Praha, a.s., Praha, 2005, 3. vyd., str. 280 (ten zde dokonce zmiňuje, že u tohoto typu usnesení by se ohledně závaznosti mělo postupovat přiměřeně, jako uvádí ve vztahu k nálezům), Filip, J., Holländer, P., Šimíček, V.: *Zákon o Ústavním soudu – komentář*. C.H. Beck, Praha, 2007, 2. vyd., str. 231 (upozorňují však současně na to, že pouze nález tvoří

K otázce závaznosti usnesení, a to i těch o zjevné neopodstatněnosti, se vyjádřil Ústavní soud jednoznačně např. v nález ze dne 13. 9. 2007 sp.zn. I. ÚS 643/06 ve věci „globální celní záruky“, kde reagoval na argumentaci senátu Nejvyššího správního soudu. Nejvyšší správní soud svůj rozsudek⁴ „opřel“ o usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 23. 1. 2001 sp.zn. Pl. ÚS 54/2000. Svůj závěr o závaznosti tohoto usnesení Ústavního soudu přitom dovodil z toho, že nejde o usnesení odmítající z formálních důvodů, nýbrž pro zjevnou neopodstatněnost, jedná se o stanovisko pléna Ústavního soudu vydané k zachování jednotnosti judikatury, tímto usnesením Ústavní soud argumentoval také v dalších obdobných věcech (usneseních), a Ústavní soud usnesení publikoval ve své sbírce (což je jinak u usnesení výjimečné, proto jde zřejmě o stanovisko obecného významu). Dle názoru vysloveného Ústavním soudem v nález však ani tyto argumenty nemohou nasvědčovat závěru o závaznosti usnesení o zjevné neopodstatněnosti. Ústavní soud navíc připomněl, že zjevná neopodstatněnost ústavní stížnosti nemusí (současně) znamenat, že napadené rozhodnutí je zákonné.

Jak vyplývá z výše uvedeného, usnesení o zjevné neopodstatněnosti dle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu svádí ke smíšenému nahlížení. Jedním z důvodů je skutečnost, že toto usnesení není čistě procesního typu (srovnáme-li je i s typy rozhodnutí v procesních kodexech), a druhým je skutečnost, že Ústavní soud přistupuje k vydání tohoto typu usnesení občas také v případech, kdy by bylo třeba i vhodné vydat zamítavý nález, tedy tam, kde se z takového usnesení podávají (nikoliv nepodstatné) ústavněprávní názory. Ústavní soud navíc často ve svých usneseních odkazuje na svá předchozí usnesení v obdobných věcech (což se může jevit jako projev „závaznosti“). Je však třeba uvést, že ačkoliv jsou v rámci tohoto typu usnesení hodnoceny vlastní námitky stěžovatelem předestřené, tyto dle závěru Ústavního soudu nedosahují v naprosté většině případů (vůbec) ústavněprávní roviny.⁵ Přestože je tedy hodnocen obsah ústavní stížnosti, nejde o postup obdobný přezkumnému řízení prováděnému v soustavě obecných soudů, kde jsou námitky hodnoceny a poté jim je buď vyhověno (tj. přezkumný soud napadené rozhodnutí zruší nebo změní) nebo jsou námitky shledány nedůvodnými/neopodstatněnými (tj. přezkumný soud opravný prostředek zamítne, příp. napadené rozhodnutí potvrdí). Usnesení o zjevné neopodstatněnosti je zvláštním mezistupněm vlastním právě ústavnímu

překážku *rei iudicatae* a obsahuje právní názor ve smyslu § 23 zákona o Ústavním soudu).

⁴ Rozsudek ze dne 23. 9. 2005 sp.zn. 5 Afs 206/2004.

⁵ Stěžovatel zpravidla v těchto případech toliko nesouhlasí s hodnocením důkazů obecným soudem, s tím, jak obecný soud interpretoval podústavní právo, nebo se stěžovateli nejví odůvodnění rozhodnutí obecného soudu dostatečně konkrétní.

soudnictví, které „pracuje“ s rozlišováním zákonnosti a ústavnosti, resp. na principu že ne každá nezákonnost může být též protiústavní. Nezávaznosti usnesení o zjevné neopodstatněnosti nasvědčuje navíc § 23, § 35 a § 54 zákona o Ústavním soudu (vázanost Ústavního soudu pouze právními názory vyslovenými v nálezu; překážka *rei iudicatae* u nálezu; „ve věci samé“ se rozhoduje nálezem). Souvislost můžeme najít mimo jiné také s funkcí Ústavního soudu a tím i celorepublikovým významem a závažností jeho ústavněprávních závěrů. Jsem názoru, že zde lze hovořit o určité potřebě restriktivního náhledu na to, jaké formy rozhodnutí Ústavního soudu jsou zdrojem směrodatných či závazných ústavněprávních závěrů, a to i za vědomí množství usnesení o zjevné neopodstatněnosti, která Ústavní soud každý rok vydává. Tím není samozřejmě řečeno, že by usnesení o zjevné neopodstatněnosti neměla být (nadále) potřebným zdrojem důležitých myšlenek a právních úvah, zejména k otázce hranice mezi zákonností a ústavností. Samotné odkazy v usnesení na jiná usnesení (v obdobných věcech) pak je třeba, dle mého názoru, nahlížet nikoliv jako na znak svědčící závaznosti, ale (obecně) jako na praxi, která indikuje spíše konzistentnost (avšak nikoliv neměnnost) judikatury Ústavního soudu v otázce hranice zákonnosti a ústavnosti v obdobných věcech.⁶ Stejně tak publikace usnesení ve sbírce dle § 59 odst. 4 zákona o Ústavním soudu nečiní usnesení závazným a nestaví jej na roveň nálezu.

Vydá-li Ústavní soud nález, za závazný je již naprosto většinou považován jeho výrok. Ve vztahu k odůvodnění nálezu se lze setkat s odlišnými názory. Na jedné straně je např. striktní názor Z. Koudelky⁷, že závazný je (i kasačně) pouze výrok nálezu. Na straně druhé je zastáván názor, že není udržitelné tvrzení, že odůvodnění nálezu není významné vůbec. Shoda je na tom, že velký význam nebo dokonce závaznost je nutno přiznat nosným důvodům nálezu (*ratio decidendi*), na kterých výrok nálezu „stojí“. Většina autorů považuje nosné důvody nálezu přímo za závazné.⁸ V. Klokočka⁹ je např. toho názoru, že je absurdní omezovat závaznost pouze na výrok nálezu, neboť Ústavní soud má především obecnými stanovisky přispívat k pochopení a respektování principů ústavního a právního státu; závazné

je *ratio decidendi*. Rovněž J. Blahož¹⁰ uvádí, že názor popírající závaznost nosných důvodů je zcela neudržitelný a chybný, neboť popírá samu podstatu ústavního soudnictví. Připomíná, že Ústavní soud není pouhým pasivním strážcem ústavnosti, ale především jeho úkolem je v každodenním životě svým rozhodováním ústavní a zákonné právo nalézat. P. Procházka¹¹ pak uvádí, že odůvodnění není závazné jako celek, ale pouze v té jeho části, ze které jsou zřejmé nosné důvody výroku; závaznost nosných důvodů nálezu lze dovodit z článku 89 odst. 2 Ústavy a Ústavní soud je může změnit jen kvalifikovaným postupem dle § 23 zákona o Ústavním soudu. Připomíná, že právní názor vyslovený v odůvodnění nálezu není interpretací zákonného ustanovení, ale výrazem aplikace Ústavy a negativní přístup k takovému závěru vyvolává nejistotu. K závaznosti nosných důvodů se v podstatě přiklání také V. Ševčík¹², který upozorňuje na to, že odůvodnění je významné, neboť výrok sám nic nepřináší, teprve z odůvodnění lze zjistit důvody výroku a navíc právě odůvodnění má z hlediska ochrany ústavnosti obecnější význam přesahující vlastní rámec věci. Poukazuje také na překážku *rei iudicatae* (u kasační závaznosti) pro Ústavní soud. U autorů této skupiny je však třeba upozornit na to, že byt' shodně zastávají názor o závaznosti nosných důvodů nálezu, závaznost mohou odůvodňovat jinými skutečnostmi, a to zejména u závaznosti kasační a precedentní. Někteří autoři zastávají modifikovanou pozici o (toliko) velkém významu nosných důvodů nálezu. V. Mikule a V. Sládeček¹³ považují za závazný pouze výrok, neboť jen tento nabývá právní moci a může být vykonatelný. Právní názory vyslovené v nálezu jsou podle nich (právně) závazné jen pro Ústavní soud, který při změně názoru musí postupovat dle § 23 zákona o Ústavním soudu; pro jiné osoby nebo orgány nejsou formálně (právně) závazné, ale jsou významné silou své názorové a myšlenkové přesvědčivosti a argumentace.

⁶ Lze se setkat s kritikou, že Ústavní soud odkazuje na usnesení, která však nejsou publikována a nelze tedy o taková (neznámá/nedostupná) usnesení opírat usnesení nově vydávané, nicméně podotýkám, že všechna usnesení jsou (nyní) již uveřejňována na internetových stránkách, a dále mám za to, že zmíněný odkaz neznamena, že vydávané usnesení na tom předchozím usnesení „stojí“; odkaz by nemusel být uveden vůbec, je-li uveden, indikuje jednotný přístup Ústavního soudu.

⁷ Koudelka, Z., *supra*, poznámka č. 2.

⁸ Holländer, P., Kühn, Z., Šimíček, V., Klíma, K., nebo Wagnarová, E. a kol., *supra*, poznámka č. 2.

⁹ Klokočka, V., *supra*, viz poznámka č. 2.

¹⁰ Blahož, J.: *Doktrinární pojetí obecné závaznosti rozhodnutí orgánů soudního přezkumu ústavnosti z hlediska právní komparatistiky a jeho významu pro interpretaci základních lidských práv*. In: Právnická fakulta Západočeské university v Plzni (eds.): *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Západočeská universita v Plzni, 2004. Obdobně o nutnosti závaznosti nosných důvodů v podmínkách koncentrovaného a specializovaného ústavního soudnictví viz také Blahož, J.: *Soudní kontrola ústavnosti, srovnávací pohled*. ASPI Publishing, s.r.o., Praha, 2001, 1. vyd., str. 426.

¹¹ Procházka, A.: *Závaznost rozhodnutí Ústavního soudu ČR*. Bulletin advokacie 1995, č. 8, str. 32, ve spojení s článkem téhož autora: *Problémy s ústavností*. Správní právo 1997, č. 2, str. 65.

¹² Ševčík, V.: *Ústavní soud ČR a soudy obecné*. Bulletin advokacie 1997, č. 5, str. 7, Ševčík, V.: *Některé ústavní aspekty řízení před obecnými soudy*. Bulletin advokacie 1998, č. 6-7, str. 6.

¹³ Mikule, V., Sládeček, V., *supra*, poznámka č. 2.

Ústavní soud již v nálezu ze dne 18. 3. 1997 sp. zn. I. ÚS 70/96 uvedl, že právní názor (roz. nosný) uvedený v odůvodnění nálezu „není bez jakéhokoliv právního významu, protože je výrazem či obrazem aplikace Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod“. V nálezu ze dne 12. 9. 1995 sp. zn. II. ÚS 76/95 pak dospěl k závěru, že je porušením článku 89 odst. 2 Ústavy, pokud obecný soud nerespektuje právní kvalifikaci, ke které Ústavní soud dospěl v obdobné věci. Naproti tomu např. v nálezu ze dne 11. 7. 1996 sp. zn. III. ÚS 127/96 se vyjádřil k precedentní povaze nálezů (nosných důvodů) spíše zdrženlivě. Postupně však ve své další judikatuře (viz např. nález ze dne 13. 11. 2007 sp. zn. IV. ÚS 301/05) již jednoznačně konstatoval závaznost nosných důvodů nálezu, a to kasační i precedentní.

2. Kasační závaznost nálezu

Kasační závazností nálezu se rozumí závaznost v téže věci, tedy závaznost nálezu pro účastníky řízení a obecný soud či jiné zúčastněné orgány veřejné moci (pro účely dalšího postupu v řízení); označuje se též jako závaznost *inter partes*. V případě kasační závaznosti je tak přirozeně (na rozdíl od závaznosti precedentní) řešena otázka závaznosti těch nálezů, kterými Ústavní soud přistoupil ke zrušení rozhodnutí orgánu veřejné moci (nikoliv tedy nálezů zamítavých), neboť v takových případech se věc dostává znovu do některé z fází předchozího řízení, příp. poté znovu před Ústavní soud.

Názor o kasační závaznosti nálezu zastává v podstatě celá odborná veřejnost, avšak s tím rozdílem, že část z ní považuje za závazný výrok i nosné důvody nálezu, část pouze výrok s tím, že nosné důvody mají výkladový význam, a někdo považuje za závazný toliko výrok nálezu (viz výše). Kasační závaznost nálezu (tj. i nosných důvodů těmi, kteří jejich závaznost zastávají) je dovozována z článku 89 odst. 2 Ústavy a/nebo ze samotné podstaty kasace. Jak uvádí P. Holländer¹⁴, „pokud by tomu tak nebylo, kasační postavení vyšších soudů by nemělo rozumný smysl a muselo by být nahrazeno postavením apelačním“. V. Ševčík¹⁵ navíc poukazuje na překážku *rei iudicatae* projevující se v téže věci tím, že pokud obecný soud rozhodne po kasačním nálezu stejně, bez ohledu na závěry Ústavního soudu, je to důvodem zrušení nového rozhodnutí, a to z čistě formálních důvodů (nikoliv meritorně), neboť Ústavní soud je svým předchozím ústavněprávním názorem vázán. Podpůrně také zmiňuje možnost analogie z důvodu nedostatků procesních řádů neřešících postup obecných soudů po kasačním nálezu.

Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně poukazyval na to, že problémy spojené s otázkou závaznosti nálezu v téže věci mají více příčin, jednou z nich je nekonzistentnost samotných procesních předpisů, které s jurisdikcí (a kasační pravomocí) Ústavního soudu nepočítají a nestanoví přímý následný procesní postup.¹⁶ Proto (zřejmě) Ústavní soud dovozoval (např. v nálezu ze dne 14. 2. 1996 sp. zn. II. ÚS 156/95) kasační závaznost nosných důvodů nálezu (v občansko-právní věci) i analogicky z § 226 občanského soudního řádu.¹⁷ Bez ohledu na analogii však Ústavní soud dosud dovozuje závaznost výroku a *ratio decidendi* odůvodnění pro individuální kausu na základě článku 89 odst. 2 Ústavy a ze samotné podstaty kasace.¹⁸ V nálezech můžeme také nalézt již výše uvedenou argumentaci příslušných autorů odpovídající jejich zastoupení v senátech Ústavního soudu.¹⁹ Na překážku věci rozhodnuté a dikci článku 89 odst. 2 Ústavy znovu upozornil Ústavní soud také v nálezu ze dne 20. 3. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 4/06, kde reagoval na postup Nejvyššího správního soudu ve věci „česko-slovenských důchodů“. Poukázal na to, že závaznost ústavněprávního názoru Ústavního soudu v téže věci působí mnohem naléhavěji (přísněji) než závaznost precedentní. Tuto argumentaci pak doplnil v následném nálezu ze dne 13. 11. 2007 sp. zn. IV. ÚS 301/05, a to v tom smyslu, že v případě kasační závaznosti nálezu nelze, aby obecný soud ve svém novém (druhém) rozhodnutí vznášel konkurující úvahy ve snaze změnit judikaturu Ústavního soudu. Uvedl, že „nález Ústavního soudu představuje definitivní řešení ústavněprávních otázek v konkrétní věci, a proto musí být dotýčným obecným soudem věrně proveden a ústavněprávní výklad vyložený v nálezu Ústavního soudu jím musí být respektován bez ohledu na eventuální pochybnosti obecného soudu, zda je správný či fundovaný.“ Ústavní soud v tomto nálezu připustil, že není neomylný, nicméně ukončení (konkrétního) sporu označil za jeden z nepostradatelných znaků spravedlivého procesu. Z tohoto důvodu tedy Ústavní soud trvá na nepodmíněném respektování jeho ústavněprávního názoru v téže věci. Toto jeho jasné stanovisko ke kasační závaznosti je zřejmé rovněž z nedávného

¹⁶ Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 1998 sp. zn. III. ÚS 425/97.

¹⁷ V této souvislosti pak lze odkázat obdobně na § 110 odst. 3 a § 78 odst. 5 soudního řádu správního, a rovněž na § 264 odst. 1 trestního řádu.

¹⁸ Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2002 sp. zn. II. ÚS 355/02, nebo ze dne 3. 3. 2005 sp. zn. III. ÚS 686/04.

¹⁹ V nálezu ze dne 25. 2. 1999 sp. zn. III. ÚS 467/98 se uvádí, že pokud by tu závaznost ústavněprávního názoru (pro obecné soudy) v téže věci nebyla, kasační pravomoc Ústavního soudu by postrádala smysl a musela by být nahrazena pravomocí apelační. V nálezu ze dne 2. 4. 1998 sp. zn. III. ÚS 425/97 pak je ve prospěch kasační závaznosti argument, že nález v konkrétní věci je závazný také pro samotný Ústavní soud, tedy pokud by byl podán návrh v téže věci, jednalo by se o procesní překážku *rei iudicatae*.

¹⁴ Holländer, P., *supra*, poznámka č. 2.

¹⁵ Ševčík, V., *supra*, poznámka č. 12.

nálezu ze dne 2. 6. 2009 sp.zn. Pl. ÚS 9/06 ve věci „neplatnosti rozhodnutí v daňovém řízení“.²⁰ Ústavní soud zde uvedl, že „*prostor pro vedení věcného diskursu s Nejvyšším správním soudem lze nalézat ve věci jiné, již předchází kasační nález Ústavního soudu a jeho účinky podle čl. 89 odst. 2 Ústavy nebrání*“. V kontextu zrovna tohoto nálezu (i s ohledem na disenty) by to však bylo možno vyložit i tak, že by Ústavní soud trvá a musí trvat (z důvodu překážky věci rozhodnuté, práva na spravedlivý proces, a principu právní jistoty a legitimního očekávání) na kasační závaznosti svého nálezu, ještě to nemusí znamenat, že by s výkladem provedeným Nejvyšším správním soudem vůbec (do budoucna) nesouhlasil. Tedy jinými slovy případný judikturní posun a konkurující stanoviska obecných soudů jsou dle Ústavního soudu možné pouze v rámci precedentní závaznosti, resp. při rozhodování jiné obdobné věci (a to navíc jen ve výjimečných případech – viz níže). Obdobně platí pro případnou změnu ústavněprávních názorů samotného Ústavního soudu. Ke zmíněným (jednoznačným) závěrům Ústavního soudu je třeba ještě podotknout, že od kasační závaznosti se lze přece jen výjimečně odchýlit, ale pouze v případech změny skutkových okolností, resp. zjištění (např. doplněným dokazováním) dalších relevantních skutečností ve věci.

3. Precedentní závaznost nálezu, Ústavním soudem analyzované případy nenásledování nálezu

Precedentní závazností nálezu je myšlena jeho závaznost pro rozhodování jiných obdobných věcí, tedy závaznost *erga omnes*. K této závaznosti se staví odborná veřejnost i praxe zdrženlivěji než k závaznosti kasační, resp. ji pojímá trochu odlišně. Někteří pak tuto závaznost zcela odmítají. Lze se setkat např. s odmítavým názorem Z. Koudelky²¹, že Ústavní soud s ohledem na dělbu moci nemůže (vyjma kasační závaznosti výroku nálezu) zasahovat do rozhodování obecných soudů a stanovit jim, jak mají postupovat v řízení. Za spíše zdrženlivý pak lze označit názor V. Ševčíka²², že rozhodnutí Ústavního soudu by neměla být závazná *erga omnes*, ale měla by alespoň usměrňovat soudní praxi. Proti všeobecné závaznosti nálezu uvádí argument, že nález se týká konkrétní osoby a věci, tedy ve vztahu k jiným osobám se u absolutní závaznosti stane, že o nich bylo rozhodnuto předem bez jakékoliv možné ingerence. Obdobně zdrženlivě pak V. Mikule a V. Slá-

deček²³ uvádějí, že právní názory Ústavního soudu jsou v jiných věcech závazné jen pro Ústavní soud, který musí při jejich změně postupovat kvalifikovanou procedurou, zatímco pro ostatní nejsou formálně/právně závazné, ale působí silou názorové přesvědčivosti a argumentů.

Naproti tomu o všeobecné závaznosti výroku i nosných důvodů nálezu hovoří A. Procházka²⁴, přičemž tuto závaznost „opírá“ přímo o článek 89 odst. 2 Ústavy. Poukazuje na možnost změny právního názoru Ústavního soudu pouze kvalifikovanou procedurou, na nebezpečí právní nejistoty při negativním přístupu k nálezu a na všeobecný význam právních názorů Ústavního soudu (když ty jsou výrazem aplikace Ústavy). Také V. Klokočka²⁵ hovoří o všeobecné závaznosti na základě článku 89 odst. 2 Ústavy s tím, že Ústavní soud má především obecnými stanovisky přispívat k pochopení a respektování principů ústavního a právního státu. Na potřebu interpretace článku 89 odst. 2 Ústavy v souladu se smyslem ústavního soudnictví upozorňuje dále P. Holländer²⁶. Argumentuje efektivním a smysluplným fungováním ústavního soudnictví, dále skutečností, že ochrana ústavnosti není jen věcí Ústavního soudu (ale i soudů obecných, resp. i jiných orgánů veřejné moci), a tím, že Ústavní soud je z Ústavy nadán pravomocí autoritativně interpretovat obsah základních práv a svobod. Další autoři rovněž zastávají názor o závaznosti nálezů. Dle nich nálezy nejsou sice závazné formálně, ale jsou závazné fakticky precedentně, příp. hovoří o tzv. kvaziprecedentním působení nálezu. Důvodem takových označení je evidentně snaha odlišit „precedent“ ve smyslu anglosaského práva a rovněž kontinentálně pojímanou závaznost právních předpisů.²⁷ A. Gerloch a J. Tryzna²⁸ přisuzují nálezům povahu „v jistém smyslu normativní“ či „kvaziprecedentní“ a poukazují na vrcholné postavení Ústavního soudu v celé soudní soustavě a význam jeho právních závěrů přesahujících jednotlivou kauzu. O určité „normativní závaznosti“ či „formální závaz-

²³ Mikule, V., Sládeček, V., *supra*, poznámka č. 2.

²⁴ Procházka, A., *supra*, poznámka 11.

²⁵ Klokočka, V., *supra*, poznámka č. 2.

²⁶ Holländer, P., *supra*, poznámka č. 2.

²⁷ Z. Kühn upozorňuje, že kontinentální právník nahlíží na koncepci závaznosti precedentu prizmatem závaznosti zákona, angloamerický právník naproti tomu jako na a priori interpretativní koncept. (Kühn, Z.: *Proč si kontinentální právníci myslí, že jejich judikatura není závazná aneb patero důvodů pro odlišnou kontinentální koncepci precedentu*. In: Právnická fakulta Západočeské university v Plzni (eds.): *Závaznost rozhodování ústavních soudů*. Západočeská universita v Plzni, 2004)

²⁸ Gerloch, A., Tryzna, J.: *Několik úvah nad rolí nejvyšších soudů v podmínkách demokratického právního státu*. In: Šimíček, V. (eds.): *Role nejvyšších soudů v evropských ústavních systémech – čas pro změnu?* Masarykova universita, Brno, 2007, 1. vyd.

²⁰ Ve vztahu k předchozímu jeho nálezu v téže věci ze dne 21. 7. 2004 sp.zn. II. ÚS 583/03.

²¹ Koudelka, Z., *supra*, poznámka č. 2.

²² Ševčík, V., *supra*, poznámka č. 12.

nosti svého druhu“ hovoří také Z. Kühn²⁹ s tím, že ústavní principy, které Ústavní soud vykládá, mají často univerzální význam. Poukazuje na zásadu rovnosti, legitimního očekávání (požadavek předvídatelnosti), efektivního a rychlého řízení, a na potřebu finality (tj. rozhodnutí otázky s konečnou platností). Zmínit lze dále konstatování K. Klímy³⁰, že právo precedentního charakteru do našeho právního systému proniklo a *via facti* se ustálilo. Ve vztahu k ustálené judikatuře autor mluví o závazném „manuálu“ a riziku neúspěchu u Ústavního soudu v případě nenásledování ustálených právních názorů. K faktické precedentní závaznosti nálezů se přiklonil také V. Šimíček³¹, jenž argumentuje funkcí Ústavního soudu jako hlavního interpretátora ústavy, principem právní jistoty a legitimního očekávání (zvláště u ustálené judikatury), zásadou vnitřní soudladnosti právního řádu a jeho hierarchickým uspořádáním, a vázaností i obecných soudů ústavním pořádkem (ve spojení s potřebou naplňovat článek 90 Ústavy).³²

Ústavní soud již v nálezu ze dne 9. 7. 1998 sp.zn. III. ÚS 206/98 poukázal na potřebu reálného a efektivního uplatnění základních práv a svobod, na zachování rovnosti v právech (právo na stejné rozhodování ve stejných případech, princip legitimního očekávání a důvěry v právo), a na zákaz libovůle při aplikaci práva. Dovodil, že k porušení principu rovnosti v právech dojde i tam, kde „*obecný soud neposkytne účastníkům ochranu v základních právech a svobodách, ač již tato*

ve skutkově obdobných případech byla Ústavním soudem přiznána“. Nerespektování ústavněprávního názoru v obdobných věcech obecným soudem tedy v podstatě vyvolává i pochybnost, zda obecný soud skutečně poskytuje ochranu právům zákonem stanoveným způsobem ve smyslu článku 90 Ústavy.³³ V nálezech ze dne 25. 1. 2005 sp.zn. III. ÚS 252/04 a ze dne 13. 11. 2007 sp.zn. IV. ÚS 301/05 (ve věcech „československých důchodů“) můžeme nalézt další argumentaci Ústavního soudu ve prospěch precedentní závaznosti nálezů, která spočívá na smyslu a efektivitě koncentrovaného (specializovaného) ústavního soudnictví, když Ústavní soud má rovněž funkci sjednocovatele judikatury v oblasti ústavně zaručených práv a svobod. Jinak řečeno Ústavní soud odůvodňuje precedentní závaznost také svou funkcí vrcholného interpretátora ústavy, jehož ústavněprávní závěry často přesahují jednotlivou kausu a nálezy jsou autoritativním zdrojem poznání práva (obecné soudy se dozvědí, jaké postupy jsou protiústavní, a měly by se vyvarovat opakování). Tomu ostatně odpovídá také povinnost obecných soudů následovat imperativ ústavně konformní interpretace a aplikace podústavního práva, neboť Ústavní soud je sice vrcholným, nikoliv však jediným orgánem veřejné moci povolaným k ochraně základních práv. Obdobně se Ústavní soud vyjádřil v nálezu ze dne 10. 3. 2005 sp.zn. III. ÚS 561/04, navíc s tím, že pokud orgány veřejné moci nereflektují ústavněprávní výklad vyložený v obecně přístupných nálezech, porušují tím maximu plynoucí z čl. 89 odst. 2 Ústavy a princip právní jistoty. V nedávném nálezu ze dne 2. 4. 2009 sp.zn. II. ÚS 476/09 ve věci „úpravy odměny exekutora“ Ústavní soud uvedl další argument (resp. spíše doplnil svůj dřívější argument o reálném a efektivním uplatnění základních práv), tedy že „*nerespektování názoru Ústavního soudu vysloveného v jeho předchozích nálezech má vždy za následek i porušení práva na fair proces v jeho časové dimenzi, neboť doba o kterou se prodlužuje soudní řízení v důsledku projednání nezbytné ústavní stížnosti, kasačního zásahu Ústavního soudu jakož i nového projednání věci obecnými soudy, je dobou označitelnou za zbytečné průtahy v soudním řízení přičitatelné na vrub obecného soudu, resp. konkrétního soudce tohoto soudu*“. Ústavní soud zde konstatoval, že je zřejmé, že v dané věci obecný soud neshledal odlišnost případu od případu již posouzeného Ústavním soudem, tedy odlišným rozhodnutím bez odlišení věci se dopustil libovůle.

²⁹ Kühn, Z., *supra*, poznámka č. 2. Zmiňuje zde znaky precedentní závaznosti dle odborné literatury, kterými jsou: a) přesah individuální kauzy, b) zobecnitelný princip nebo norma z tohoto principu soudem generovaná, c) možnost různých stupňů své intenzity.

³⁰ Klíma, K., *supra*, poznámka č. 2.

³¹ Šimíček, V.: *Mohou být vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu ČR všeobecně závazná?* Správní právo 1996, č. 2, str. 113, Šimíček, V., *supra*, poznámka č. 2, Šimíček, V.: *Imperativ ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů*. Právník 1999, č. 12, str. 1081, Šimíček, V.: *Předvídatelnost soudního rozhodování*. Jurisprudence 2004, č. 5, str. 7, Šimíček, V.: *Hranice přezkumu rozhodnutí obecných soudů Ústavním soudem v řízení o ústavní stížnosti*. In: Ústavní soud (eds.): *Hranice přezkumu rozhodnutí obecných soudů Ústavním soudem v řízení o ústavní stížnosti*. Linde Praha, a.s., Praha, 2005.

³² K názoru o určité precedentní závaznosti nálezů viz také např.: Wagnerová, E. a kol., *supra*, poznámka č. 2 (autoři se kloní k faktické precedentní závaznosti nosných důvodů nálezů, a to za předpokladu jejich všeobecné dostupnosti), Filip, J., Holländer, P., Šimíček, V., *supra*, poznámka č. 3, str. 645 (autoři uvádí, že nejde sice o přímou závaznost nálezů v obdobných věcech, ale je zde potřeba sjednocování judikatury v ústavněprávních otázkách a potřeba zachování principu rovnosti v právech), nebo Filip, J.: *Ústavní právo České republiky I. Díl – Základní pojmy a instituty, ústavní základy ČR*. Masarykova universita, Brno, 1999, 3. vyd., str. 246 (autor nezmiňuje přímo závaznost nálezů *erga omnes*, ale hovoří o „všeobecném působení“ nálezů Ústavního soudu, když se současně distancuje od precedentů ve smyslu anglosaského práva a od jejich pojmání jako pramenů práva).

³³ Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 9. 1995 sp.zn. II. ÚS 76/95, ze dne 18. 3. 1997 sp.zn. I. ÚS 70/96, ze dne 1. 10. 1998 sp.zn. III. ÚS 187/98, ze dne 12. 4. 2001 sp.zn. III. ÚS 648/2000, ze dne 3. 4. 2008 sp.zn. II. ÚS 536/06, nebo ze dne 10. 3. 2008 sp.zn. IV. ÚS 2701/07. Ústavní soud byl poněkud zdrženlivý stran precedentní závaznosti např. v nálezu ze dne 11. 7. 1996 sp.zn. III. ÚS 127/96 nebo usnesení ze dne 14. 10. 2002 sp.zn. II. ÚS 355/02.

Pokud obecný soud nerozhodne věc s ohledem na náleží Ústavního soudu, může to mít různé příčiny. V nálezu ze dne 13. 11. 2007 sp.zn. IV. ÚS 301/05 se Ústavní soud zabýval možnými reakcemi obecného soudu na ústavněprávní závěry vyslovené v nálezu. Vyskytnout se mohou jak případy, kdy obecný soud ústavněprávní závěry Ústavního soudu vůbec nereflexkuje, tak případy, kdy je naopak reflektuje. Reflektování ústavněprávního závěru se může projevit buď jeho následováním, nebo naopak výslovným distancováním se s tím, že obecný soud musí uvést konkrétní relevantní skutkové rozdíly, pro které není vhodné náleží aplikovat (tzv. *distinguishing*). Případy nereflexkování náleží obecnými soudy pak Ústavní soud rozlišil na tři možné situace. Předně může jít o situaci, kdy obecný soud náleží Ústavního soudu zcela opomene. Takový případ Ústavní soud shledal např. v nálezu ze dne 25. 1. 2005 sp.zn. III. ÚS 252/04, kde konstatoval, že rozsudek Nejvyššího správního soudu³⁴ nijak nereflexkoval předchozí náleží Ústavního soudu v obdobné věci (náleží ze dne 3. 6. 2003 sp.zn. II. ÚS 405/02), resp. rozsudku chybí jakákoliv, natož přesvědčivě konkurující, ústavněprávní argumentace.³⁵ Druhou situací je ta, kdy obecný soud sice náleží ve svém rozhodnutí zmíní, avšak fakticky jej nereflexkuje, tedy rozhodne odlišně, přitom ve svém rozhodnutí nijak náleží otevřeně neoponuje nebo předstírá reflektování náleží, přestože závěr vyslovený v náleží je ve skutečnosti odmítnut. To shledal Ústavní soud v nálezu ze dne 20. 3. 2007 sp.zn. Pl. ÚS 4/06 (ve vztahu k rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005 č.j. 3 Ads 2/2003-112). Ústavní soud v této věci souhrnně zopakoval stěžejní ústavněprávní principy uvedené v předchozích náležích týkajících se shodných věcí³⁶ a dospěl k závěru, že argumentace Nejvyššího správního soudu v rozsudku skutečné *ratio decidendi* uvedených náleží mýjí, ač si byl Nejvyšší správní soud náleží evidentně vědom. V obou výše uvedených typových situacích nereflexkování náleží jde dle Ústavního soudu o zřejmé porušení článku 89 odst. 2 Ústavy.

Poslední situací nerespektování náleží je ta, kdy náleží není následován obecným soudem v určitých výjimečných případech. Ústavní soud již opakovaně připustil možnost judikaturního vývoje. V nálezu ze dne 18. 4. 2007 sp.zn. IV. ÚS 613/06 se vyjádřil následovně: „*Judikatura nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna. Každá změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance*

³⁴ Rozsudek ze dne 19. 2. 2004 č.j. 3 Ads 2/2003-60.

³⁵ Je možné dodat, že opomenutí náleží může nastat jak v důsledku nedostatku informovanosti o existenci náleží, tak z jiných příčin (např. úmyslné nezmínění náleží či prvotní nesprávná úvaha, že náleží vůbec neřeší podobnou věc).

³⁶ Náleží ze dne 3. 6. 2003 sp.zn. II. ÚS 405/02 a ze dne 25. 1. 2005 sp.zn. III. ÚS 252/04.

povolané k sjednocování judikatury nižších soudů, je ovšem jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť takovouto změnou je zjevně narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování.“ V souvislosti s otázkou posunu judikatury pak Ústavní soud např. v nálezu ze dne 11. 6. 2003 sp.zn. Pl. ÚS 11/02 (ve věci „platů soudců“) zmínil potřebu reflexe právních, sociálních a ekonomických změn. Podobně v nálezu ze dne 21. 11. 1996 sp.zn. IV. ÚS 200/96 k vyjádření obecného soudu, že musel postupovat dle ustálené a platné judikatury, Ústavní soud uvedl, že „*takové argumentaci nelze přisvědčit, neboť soudce je podle čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR při rozhodování vázán pouze zákonem. V případě, že při svém rozhodování přihlíží k judikatuře, měl by mít na zřeteli, že její ustálenost a platnost jsou odvislé od vývoje, který je odrazem daných společenských a ústavněprávních podmínek.*“³⁷ Z judikatury Ústavního soudu lze tedy dovodit názor o nutnosti konzistentního rozhodování, resp. rozhodování podobných věcí obdobným způsobem (zásada rovnosti, předvídatelnosti a právní jistoty³⁸), a rovněž respektování ústavněprávních názorů Ústavního soudu, jehož závěry uvedené v nálezu často přesahují jednotlivou kauzu.³⁹ Existuje-li v určitých ústavněprávních otázkách již náleží judikatura, je možno se od této odchýlit, avšak pouze ve výjimečných případech; k možnosti změny je nutno přistupovat restriktivně. Za nejpřirozenější lze přitom považovat změnu judikatury v případě legislativních změn či změn společenských poměrů. Z náleží ze dne 25. 1. 2005 sp.zn. III. ÚS 252/04 a ze dne 13. 11. 2007 sp.zn. IV. ÚS 301/05 dále vyplývá, že výjimečně může být judikatura změněna také v důsledku „toliko“ změny interpretace, tedy v důsledku změny interpretace provedené za (stále) shodných legislativních a společenských poměrů.⁴⁰ Ve všech zmíněných případech však, chce-li

³⁷ Viz také náleží Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005 sp.zn. III. ÚS 252/04.

³⁸ Viz též např. náleží Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2001 sp.zn. IV. ÚS 393/2000, nebo ze dne 25. 11. 1999 sp.zn. III. ÚS 470/97.

³⁹ Uvedené je samozřejmě aplikovatelné také na nejvyšší soudy ve vztahu k soudům nižších instancí. V případě Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu lze totiž hovořit o retrospektivním i prospektivním působení jejich judikatury, kdy tyto soudy sice řeší konkrétní kauzu, ale snaží se formulovat obecnější závěry nad rámec dané kauzy; vnitrostátní nejvyšší soudy řeší zpravidla otázky právní a nikoliv skutkové.

⁴⁰ A. Gerloch a J. Tryzna poukazují na to, že dojde-li ke změně právních názorů (judikatury) bez změny právní úpravy a společenských poměrů, je to důsledkem přiřazení jiné míry relevance v dané věci použitým argumentům (přihlédne se k argumentům jiným nebo je dána argumentům jiná váha). Připodobňují takovou situaci dokonce k „tvorbě práva“, neboť „*přívodní právní názor vyjádřený v dosud aplikované právní normě lze považovat za odraz dosavadní právní úpravy. Změna právního názoru bez odpovídající změny právního*

se obecný soud výjimečně odchýlit od ústavněprávního závěru vysloveného v nálezu, musí tak učinit výslovně (nikoliv přehlížením ústavněprávního názoru), a své rozhodnutí musí řádně odůvodnit, resp. musí uvést komplexní racionální a zcela transparentní (ústavněprávní) argumentaci, která přiměje Ústavní soud nově uvážit ústavněprávní výklad. Součástí odůvodnění obecného soudu přirozeně musí být také reakce na právní vývody a úvahy předtím uplatňované v rozhodovací praxi (v předchozím nálezu). Ústavní soud poukázal na přínos kvalifikované „diskuse“ obecných soudů s Ústavním soudem, avšak za podmínky, že obecným soudem předložené argumenty budou konkurovat přinejmenším zásadním obecně platným tezím vyloženým v nálezu, od kterého se chce obecný soud odchýlit. Z judikatury Ústavního soudu tedy vyplývá, že pokud obecný soud dostojí požadavkům relevantní konkurující ústavněprávní argumentace, nepůjde o případ porušení článku 89 odst. 2 Ústavy pro nerespektování precedentní závaznosti nálezu, a naopak.⁴¹ Obdobné požadavky řádného a transparentního odůvodnění pak ostatně platí také pro samotný Ústavní soud, který by měl navíc v případě změny ústavněprávního názoru vysloveného v (předchozím) nálezu užít též kvalifikovanou proceduru dle § 23 zákona o Ústavním soudu.

4. Závěr

Z názorů odborné veřejnosti se podává, že tato v současné době již zastává v naprosté většině názor o závaznosti výroku nálezu a dále i nosných důvodů nálezu, a to kasačně i precedentně. Ačkoliv někteří užívají (ve vztahu k precedentní závaznosti) i pojem ustálená judikatura⁴², nejví se, že by tito autoři odmítali závaznost jednotlivého nálezu pro obdobný případ, spíš mám za to, že zdůrazňují určitou intenzitu závaznosti či důvěry v právo a právní jistoty, tedy pokud je určitá věc judikována po delší dobu, opakovaně, stejně, tím intenzivněji by měla být vnímána závaznost nálezů k téže otázce (neboť nejde o nálezy vydané jen jedním senátem Ústavního soudu, ale senáty napříč tímto soudem, navíc příp. též dlouhodoběji).

předpisu je tak vytvořením nové právní normy soudní judikaturou.“ (Gerloch, A., Tryzna, J., *supra*, poznámka č. 28).

⁴¹ V nálezu ze dne 13. 11. 2007 sp.zn. IV. ÚS 301/05 Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšším správním soudem předložená argumentace byla dostatečně relevantní a podněcující úvahu o případné změně judikatury. Ke změně judikatury Ústavního soudu však v dané věci nedošlo.

⁴² Zdůrazňování ustálené judikatury je ostatně poměrně odpovídající našemu právnímu systému, který nezná precedenty ve smyslu anglosaského práva. Oproti tomu je však zmiňován faktický výběr kaus prostřednictvím usnesení o zjevné nepodstatnosti.

Z judikatury Ústavního soudu je od počátku zřejmý postoj ve prospěch kasační závaznosti jeho nálezů. Oproti dřívější judikatuře však Ústavní soud dal nyní více najevo, že trvá na bezvýjimečné kasační závaznosti, tedy že v případě rozhodování téže věci není možný judikaturní posun a obecný soud je povinen ústavněprávní závěr vyslovený v nálezu respektovat. Kvalifikovaná oponentura je tedy možná pouze v rámci precedentní závaznosti nálezu. U otázky precedentní závaznosti nálezů je možno ze začátku fungování Ústavního soudu vysledovat jeho občasnou zdrženlivost, avšak v současné době již Ústavní soud zastává jednoznačně názor o precedentní závaznosti nálezu (nikoliv přitom celého odůvodnění, ale nosných důvodů). Odchýlit se lze jen ve výjimečných případech. Mezi důvody změny nálezové judikatury může patřit především změna společenských, ekonomických či právních poměrů. Ke změně judikatury však může také výjimečně dojít změnou interpretace. Pokud obecný soud shledá některý z výjimečných důvodů k odchýlení se od stávající nálezové judikatury, musí svůj odchýlný výklad komplexně (vč. reakcí na předcházející judikaturu), kvalifikovaně a transparentně odůvodnit, přičemž nedostojí-li obecný soud již tomuto požadavku, půjde dle poslední judikatury Ústavního soudu o případ porušení článku 89 odst. 2 Ústavy, resp. případ nerespektování precedentní závaznosti nálezu bez vážných důvodů.

Přikláním se na stranu většiny o závaznosti nosných důvodů nálezu, neboť jsem také názoru, že výrok nálezu sám o sobě nic nevyovídá a má-li mít ústavněprávní přezkum vůbec nějaký smysl, je nutno považovat nosné důvody nálezu za směrodatné. Dále se kloním ve vztahu ke kasační závaznosti k argumentaci o překážce *rei iudicatae*, o principu právní jistoty a o potřebě konečného rozhodnutí věci jako složce práva na spravedlivý proces (za vědomí, že to může vést k rozdílnému rozhodnutí ve dvou věcech; to je však dáno možností posunu judikatury v čase). Souhlasím také s nutností faktické precedentní závaznosti nálezu (roz. nosných důvodů) i s argumentací k tomu uváděnou. Pokud však jde o názor Ústavního soudu, že obecný soud již tím, že dostatečně kvalifikovaně neodůvodní svůj odlišný názor, poruší článek 89 odst. 2 Ústavy, myslím si, že by s tímto postupem mělo být nakládáno zdrženlivě, aby nedošlo k úplnému vyloučení (i samotným Ústavním soudem zmiňované) „diskuse“ obecných soudů s Ústavním soudem. Přirozeně souhlasím s tím, že tento postup bude přicházet zejména tam, kde obecný soud nálezu Ústavního soudu nebude respektovat, a to aniž svou věc jakkoliv skutkově odliší a k ústavněprávnímu názoru pouze uvede, že s ním nesouhlasí; v takovém případě půjde o zjevnou libovůli.

Summary

The Constitutional Court is the main interpreting body of the Constitution and one of its functions is to unify its own case-law. The article deals with the question of the binding force of its decisions. It submits a summary of opinions presented by the legal doctrine and the Constitutional Court itself. It is necessary to distinguish which forms and parts of the decisions are

binding and whether a decision is binding in a particular case (*inter partes*) and in other similar cases (*erga omnes*). The Czech law does not contain a formal system of precedents but it is generally accepted that a verdict and a *ratio decidendi* of the Constitutional Court (“findings”) are binding. Attention in the article is also focused on a possibility to change a previous legal opinion of the Constitutional Court.